

ვალის კაუზალური აღიარების ხელშეკრულებას მხარეები დებენ იმ ბუნდოვანებისა თუ დავის მოსაგვარებლად, რომელიც არსებობს მათ შორის რაიმე, უკვე არსებული, სამართლებრივი ურთიერთობის ფარგლებში. ამ შეთანხმებით მხარე სრულებით ან ნაწილობრივ ამბობს უარს თავის კონტრპოზიციებზე (შესაგებლებზე) და ამით აღიარებს ვალდებულებით ურთიერთობას გარკვეული შინაარსით. რეალურად აქ საქმე ეხება მორიგების მსგავსი გზით ვალდებულებითი ურთიერთობის შინაარსის დადგენას (კონკრეტულ შემთხვევაში ასევე: შინაარსის შემცვლელ ხელშეკრულებას), რომლის მეშვეობითაც ხელშეკრულების შინაარსი მხარეთა შეთანხმებით სადავო საკითხების ნაწილში მბოჭავად დგინდება.¹

აბსტრაქტული ვალის აღიარება 341-ე მუხლის მიხედვით სახეზე გვაქვს მაშინ, როდესაც ხელშეკრულების გზით აბსტრაქტულად, ანუ ყოველგვარი სხვა ურთიერთობისაგან მოწყვეტილად დგინდება, ამღიარებლის ვალდებულება.²

მარტივ აღიარებასთან ერთად, ვალის როგორც კაუზალური, ისე აბსტრაქტული აღიარება, ამავდროულად, რა თქმა უნდა, აკმაყოფილებს 137-ე მუხლის გაგებით „სხვაგვარი“ აღიარების წინაპირობებს და წყვეტს ხანდაზმულობის ვადის დენას.

გიორგი რუსიაშვილი

► 7 - 2/2020

თავდებობის ამორალურობა თავდების გამოუცდლობის საბაბით

უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 05 ივლისის გადაწყვეტილება № ას-726-2019

სკ-ის 891, 54-ე მუხლები

1. თავდებისათვის, რომელიც თავდებობის ხელშეკრულების დადებამდე რამდენიმე თვით ადრე გახდა სრულწლოვანი, ასეთი ვალდებულების დაკისრება ეწინააღმდეგება ზნეობის ნორმებს და ბათილია 54-ე მუხლის მიხედვით.

2. ამგვარ შემთხვევაში ამორალურობის მომენტის გამაქარწყლებელი გარემოებების მტკიცების ტვირთი კრედიტორს აწევს.

უზენაესმა სასამართლომ მოცემულ საქმეზე, წინა ინსტანციისაგან განსხვავებით, სრულად გაიზიარა მოპასუხე თავდების პოზიცია, რომელიც უთითებდა იმ გარემოებაზე, რომ იგი თავდებობის ხელშეკრულების გაფორმებამდე რამდენიმე თვით ადრე გახდა 18 წლის. მისთვის უცნობი იყო იმ ვალდებულებებისა და პასუხისმგებლობების შესახებ, რაც შესაძლოა, მოჰყოლოდა თავდებობის ხელშეკრულების

გაფორმებას. მისთვის არ ყოფილა სათანადო წესით განმარტებული ხელშეკრულებაზე ხელმოწერის შედეგები.

უზენაესი სასამართლოს მოცემული გადაწყვეტილება საკმაოდ პრობლემურია და წარმოადგენს მხოლოდ ფრაგმენტულ გადმოლებას მოცემული ტიპის საქმეებზე დადგენილი გერმანული სასამართლო პრაქტიკისა, რომელიც იქ „ახლობლის/თავდებობის“ სახელით არის ცნობილი (Angehörigenbürgschaft).³ ამ ტიპის თავდებობის ბათილობის წინაპირობებია: 1. ფინანსური ტვირთი, რომელიც მკვეთრად აღემატება თავდების შესაძლებლობებს. 2. ახლო პირადი კავშირი თავდებსა და ძირითად მოვალეს შორის (თავდები არის, მაგალითად, ძირითადი მოვალის მეუღლე, შვილი ან მშობელი). 3. თავდებობის კისრება ხდება ამ ემოციური კავშირიდან გამომდინარე, რის გამოც თავდები თავიდანვე მოკლებულია საკუთარი ინტერესების სრულფასოვნად დაცვის (თავდებობის კისრებაზე უარის) შესაძლებლობას — დაქვემდებარებული მდგომარეობა. ეს მესამე წინაპირობა ივარაუდება, პირველი ორი წინაპირობის არსებობის შემთხვევაში. 4. გარდა ამისა, კრედიტორმა ბოროტად უნდა გამოიყენოს თავდების ხსენებული დაქვემდებარებული მდგომარეობა, რაც ასევე ივარაუდება, თუ კრედიტორი არ გააქარწყლებს მას საკუთარ გამართლებულ ინტერესზე მითითებით (მაგ., თავდებს ჰქონდა საკუთარი ქონებრივი ინტერესი იმ წამოწყებაში, რომლის დასაფინანსებლადაც აიღო ძირითადმა მოვალემ სესხი). ეს წინაპირობები უზენაესმა სასამართლომ მხოლოდ ნაწილობრივ და არაამომწურავად შეამოწმა, რის გამოც მისი მსჯელობის გამოარება საკმაოდ პრობლემური ჩანს.

სასამართლოს მსჯელობა სწორია მტკიცების ტვირთის განაწილების ნაწილში. ბოროტად გამოყენების განზრახვის არარსებობა კრედიტორის სამტკიცებელია. თუმცა ის შესაძლებელია ამ ვარაუდის გაქარწყლებას, თუ, მაგალითად, თავდებობის დადებამდე მოითხოვს პოტენციური თავდებისაგან ინფორმაციას მის ქონებრივ მდგომარეობასთან დაკავშირებით და დარწმუნდება, რომ ეს ქონება საკმარისია ნაკისრი ვალდებულების შესასრულებლად.

გიორგი რუსიაშვილი

► 8 - 2/2020

იპოთეკარის დაკმაყოფილება დატვირთული ნივთის მის საკუთრებაში გადასვლით

უზენაესი სასამართლოს 2010 წლის 25 ივნისის გადაწყვეტილება № ას-1283-1538-09

სკ-ის მე-300 მუხლი

1. გამომდინარე იქიდან, რომ საჯარო რეესტრი არ ამოწმებს იპოთეკით უზრუნველყოფილი მოთხოვნის დაფარვის ფაქტს, იპოთეკის მოვალის მიერ წინასწარ (მოთხოვნის შესრულების გაჭიანურებამდე) გამოვლენილი ნება, არ აკმა-

¹BGH NJW 1999, 2889; BGH NJW 2007, 530.

²BGH NJW 2008, 1590.

³იხ. ამასთან დაკავშირებით ამავე ნომრის 32-ე და მომდევნო გვერდები.

ყოფილებს სამოქალაქო კოდექსის მე-300 მუხლის წინაპირობებს.

2. სკ-ის მე-300 მუხლით გათვალისწინებული ერთობლივი განცხადება წინ უნდა უსწრებდეს ვალდებულების შესრულების გაჭიანურებას. სხვა შემთხვევაში მხარეთა შეთანხმება იპოთეკის საგნის კრედიტორის საკუთრებაში გადასვლასთან დაკავშირებით ნაკლოვანია და არ იწვევს შესაბამის შედეგს.

► 9 - 2/2020

დამგირავებლის მიერ გირავნობით დატვირთული ნივთის გასხვისება მოგირავნესთან მიღწეული შეთანხმების დარღვევით

უმენაესი სასამართლოს 2015 წლის 10 მარტის გადაწყვეტილება № ას-1296-1223-2012

სკ-ის 266, 992-ე მუხლები

1. სკ-ის 266-ე მუხლს აქვს მხოლოდ ვალდებულებითი ეფექტი და აქვს ძალა მხოლოდ inter partes. მაშინაც კი, როდესაც დამგირავებელი მესაკუთრე ამ მუხლის თანახმად მიღწეული გაუსხვისებლობის შეთანხმების დარღვევით ასხვისებს გირავნობის საგანს, ეს გასხვისება ნამდვილია, რადგან მოცემული დანაწესი გასხვისების სანივთო გარიგებას არ ეხება.

2. მიუხედავად გასხვისების ნამდვილობისა, ეს წარმოადგენს ვალდებულების დარღვევას მოგირავნის მიმართ, მთელი თანამდევნი შედეგებით (სახელშეკრულებო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა, სკ-ის 266 II მუხლით გათვალისწინებული ვადამოსულობა). გარდა ამისა, დამგირავებელი პასუხს აგებს ასევე 992-ე მუხლის მიხედვით.

უმენაესმა სასამართლომ მართებულად გამიჯნა ერთმანეთისაგან გასხვისების აკრძალვის (მათ შორის სკ-ის 266 I მუხლით გათვალისწინებული) ვალდებულებითი და სანივთო შედეგები. გასხვისების აკრძალვას არ აქვს სანივთო ეფექტი და ის ვერ შეუზღუდავს მესაკუთრეს ნივთის გასხვისების შესაძლებლობას. ამიტომაც გასხვისება ნამდვილობისათვის არ საჭიროებს მეორე მხარის თანხმობას 99-ე მუხლის მიხედვით. მიუხედავად ამისა, აკრძალვის საწინააღმდეგოდ განხორციელებული განკარგვა წარმოადგენს ვალდებულების დარღვევას მეორე მხარის მიმართ და მოსდევს შესაბამისი სახელშეკრულებო, თუ არასახელშეკრულებო სანქციები. სასურველი იქნებოდა, თუ სასამართლო უფრო ზუსტად დააკონკრეტებდა, როდის შეიძლება გახდეს გირავნობის საგნის შეთანხმების დარღვევით გასხვისება გამსხვისებელი დამგირავებლის დელიქტური პასუხისმგებლობის საფუძველი. კერძოდ, ეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში გვაქვს სახეზე, როდესაც გასხვისება მოგირავნეს აკარგვინებს ნივთზე გირავნობის უფლებას (სკ-ის 274-ე მუხლით გათვალისწინებული შემთხვევები), რადგან მხოლოდ ამ შემთხვევაში არის ეს გასხვისება, აბსოლუტური უფლების (გირავნობის) ხელყოფის გამო, მართლსაწინააღმდეგო. თუ

გირავნობა გადაყვება გასხვისებულ ნივთს, მართლწინააღმდეგობა, სკ-ის 992-ე მუხლის გაგებით, სახეზე არ არის და მოგირავნეს მხოლოდ სახელშეკრულებო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება რჩება.

გიორგი რუსიაშვილი

► 10 - 2/2020

პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებიდან წარმომდგარი მოთხოვნის ხანდაზმულობა/პირგასამტეხლოს შემცირება

უმენაესი სასამართლოს 2014 წლის 5 ნოემბრის გადაწყვეტილება № 28/2751-14

სკ-ის 128-130, 420-ე მუხლები

1. რადგან პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულების შემთხვევაში, თანხის გადახდის თითოეული პერიოდისათვის ვალდებულების შეუსრულებლობა ცალ-ცალკე განიხილება, შესაბამისი (ცალკეული) მოთხოვნისათვისაც ხანდაზმულობის ვადის ათვლაც მხოლოდ ამ მომენტიდან უნდა დაიწყოს.

2. სამოქალაქო კოდექსის 420-ე მუხლის თანახმად, პირგასამტეხლოს შემცირებისას სასამართლო მხედველობაში იღებს მხარის ქონებრივ მდგომარეობასა და სხვა გარემოებებს, კერძოდ, იმას, თუ როგორია შესრულების ღირებულების, მისი შეუსრულებლობისა და არაჯეროვანი შესრულებით გამოწვეული ზიანის თანაფარდობა პირგასამტეხლოს ოდენობასთან. პირგასამტეხლოს შეუსაბამობის კრიტერიუმად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, შეიძლება ჩაითვალოს ისეთი გარემოებები, როგორიცაა ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირგასამტეხლოს შეუსაბამოდ მაღალი პროცენტი, პირგასამტეხლოს თანხის მნიშვნელოვანი გადაჭარბება ვალდებულების შეუსრულებლობით გამოწვეულ შესაძლო ზიანზე, ვალდებულების შეუსრულებლობის ხანგრძლივობა და სხვა (სუსგ № ას-1560-1463-2012).

► 11 - 2/2020

საკუთრების კეთილსინდისიერად მოპოვება/კეთილსინდისიერი შემძენის გამოკვლევის ვალდებულება

უმენაესი სასამართლო 2014 წლის 16 იანვრის გადაწყვეტილება № ას-189-182-2013

სკ-ის 185, 312-ე მუხლები

უფლების [კეთილსინდისიერად] შემძენს ტვირთად აწევს არა ყოველგვარი უზუსტო მონაცემის ცოდნა, არამედ მხოლოდ ისეთის, რაც ეჭვის ქვეშ აყენებს უფლების შეძენის